

Předmět Praktické činnosti na druhém stupni základní školy

Alena Poláchová

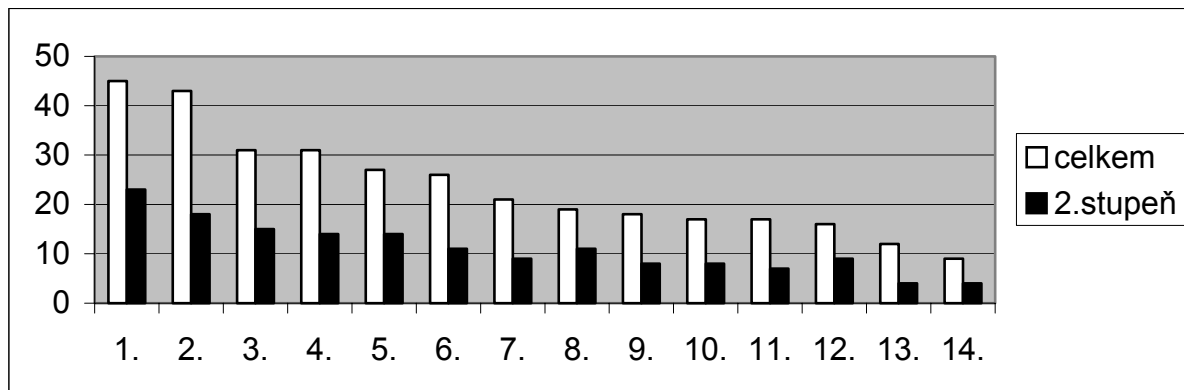
Pro orientační průzkum, předcházející vlastnímu výzkumu, byl vybrán vzorek škol z okresu České Budějovice a Český Krumlov. Zahrnuje školy vesnické a městské tak, aby charakterizoval strukturu škol v dané oblasti a odrážel rozdíly nejen velikostní, ale i různorodost podmínek provozu těchto škol. Učitelům a žákům byl předložen k vyplnění dotazník a s učiteli byl proveden řízený rozhovor o dané problematice. Cílem bylo zjistit podmínky pro výuku předmětu Praktické činnosti na druhém stupni základní školy, vztah žáků k předmětu, aprobovanost, délku praxe a názory učitelů na výuku tohoto předmětu. Cílem vlastního výzkumu, který právě probíhá, je zjistit preference týkající se vzdělávacího obsahu praktických činností a faktory, které tyto preference určují.

Z výsledků šetření je zřejmé, že aprobovanost učitelů vyučujících předmět Praktické činnosti není dostatečná; existují i školy, kde není ani jeden učitel s touto aprobací. Předmět je vyučován většinou muži s průměrnou délkou praxe dvanáct a půl roku. Z průzkumu vyplynulo, že všechny školy mají nejméně jednu počítačovou učebnu. Až na jednu výjimku měla každá škola alespoň dřevodílnu, kovodílnu nebo dílnu univerzální. Vybavení nářadím a stroji je velmi různá, většina škol se potýká s nedostatkem kvalitního nářadí a žáci pracují s tupými pilníky, pilami... Elektrotechnika se na našich školách, jak uvedli učitelé, téměř nevyučuje. Pokud ano, pak v univerzálních dílnách, k čemuž ostatně směřuje i výuka Technických prací. Tristní je vyřazování elektrotechnických prací z výuky samotnými učiteli, ať již z osobní neoblíbenosti tématu, či z důvodu nedostatku vhodných elektrotechnických stavebnic. Nadále převládá používání starého typu učebnic (Pracovní vyučování pro 5.–8. ročník), v několika případech dokonce nebylo zohledněno přesunutí 5. ročníku k prvnímu stupni ZŠ a tak šestáci používali učebnici pro 6. ročník, bez toho, že by se kdy učili z učebnice pro 5. ročník! Nové učebnice část učitelů nezná a často žádné učebnice nejsou v hodinách používány. V případě, že učitel nemá možnost učit technické práce v „dvouhodinovce“ (a to je dosti běžná praxe), je nemožné během jedné hodiny naučit žáky pracovní operaci, používat technickou dokumentaci, pracovat s knihou apod., když jen příprava a úklid nářadí a materiálu zabere okolo 10 minut.

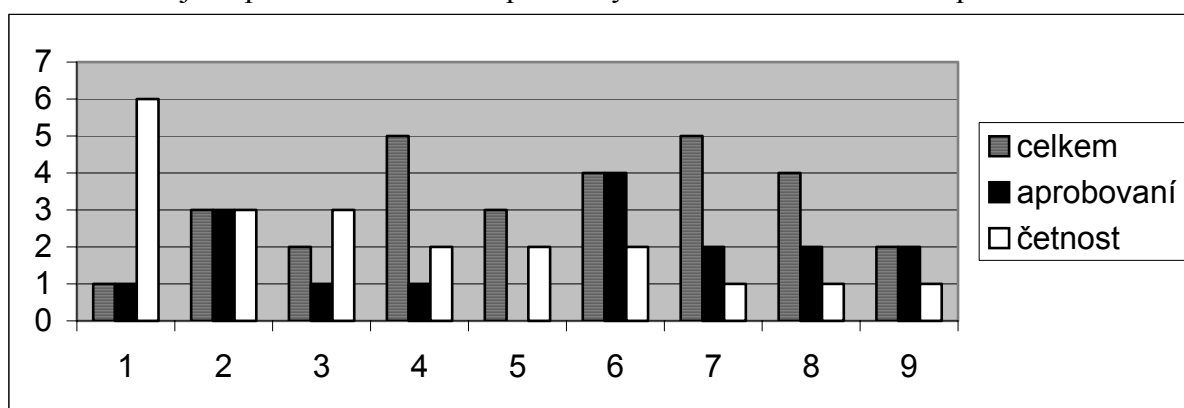
Zajímavé by bylo zjištění, které z osmi složek, určených Vzdělávacím programem základní škola, by preferovali dobrovolně dívky a které chlapci, pokud by výběr nebyl omezen učitelem, financemi, vybavením, atd. Zatím se zdá, že vedení školy určuje co je „vhodné“ pro dívky a co pro chlapce dle zavedených, zastaralých schémat. Určitě také není dobré, že se ve vyšších ročnících učí praktické činnosti nepovinně a není tedy zaručeno, aby žák prošel všemi osmi okruhy nebo aspoň většinou okruhů, jak autoři Vzdělávacího programu jistě zamýšleli. Z dotazníku pro žáky je patrné, že obliba předmětu Praktické činnosti je u žáků poměrně vysoká, zejména mladší žáci rádi pracují s materiálem, rádi vyrábí výrobky a nosí je domů, aby se pochlubili. Nejoblíbenějším materiálem je stále dřevo, nejméně oblíbený je kov. Zatím ještě projevují zájem o práce s počítačem, i když učitelé pozorují zmenšování zájmu, který zřejmě souvisí s rostoucím počtem domácností vlastnících počítač.

Pro ilustraci uvádím vzorek výsledků graficky:

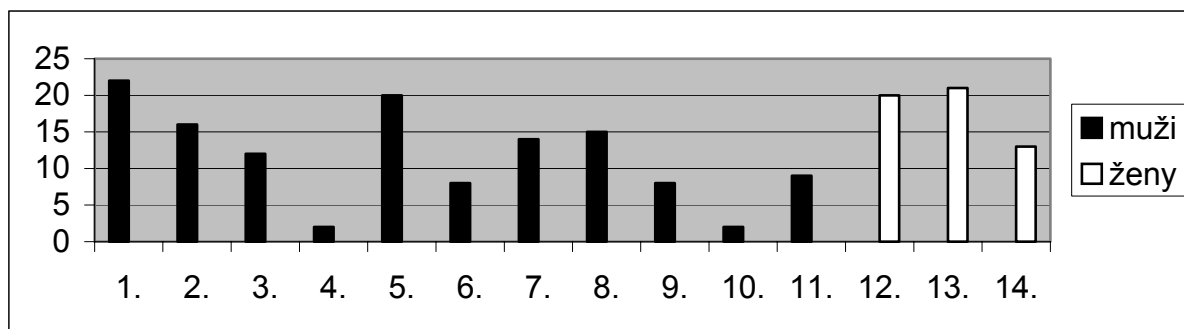
Graf vyjadřující poměr celkového počtu tříd a tříd druhého stupně ZŠ

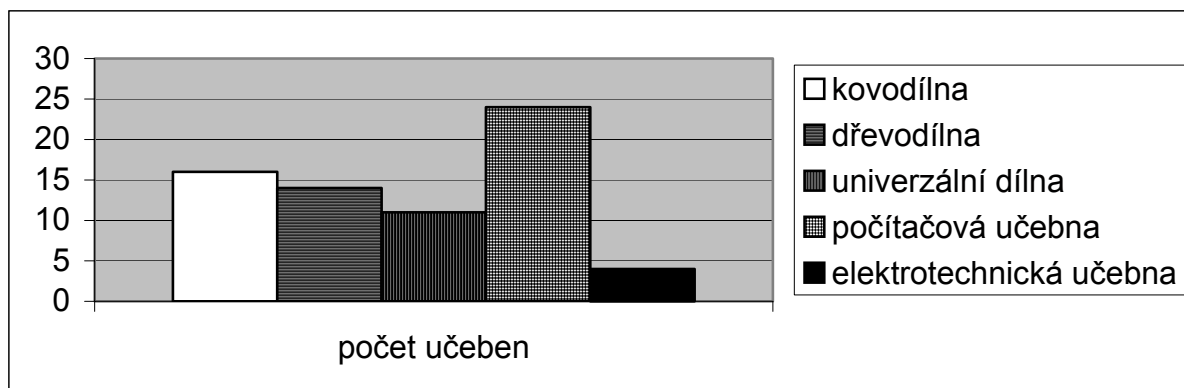
Graf znázorňující aprobovanost učitelů praktických činností na druhém stupni ZŠ

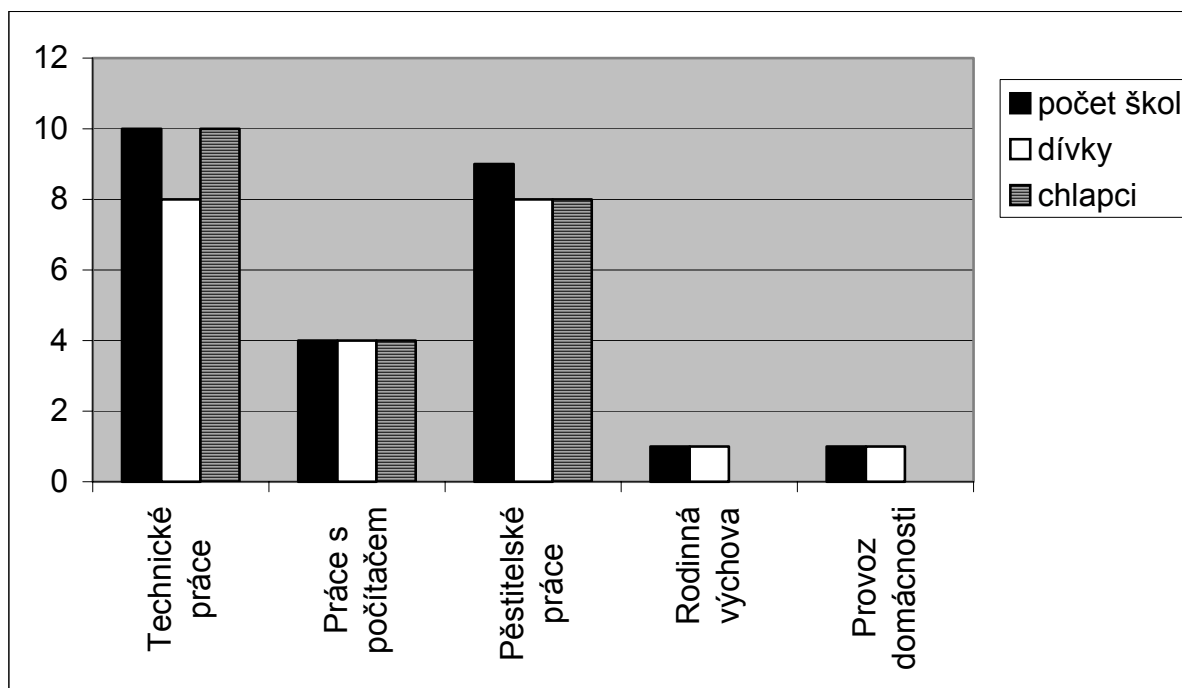
Graf délky praxe a zastoupení mužů a žen

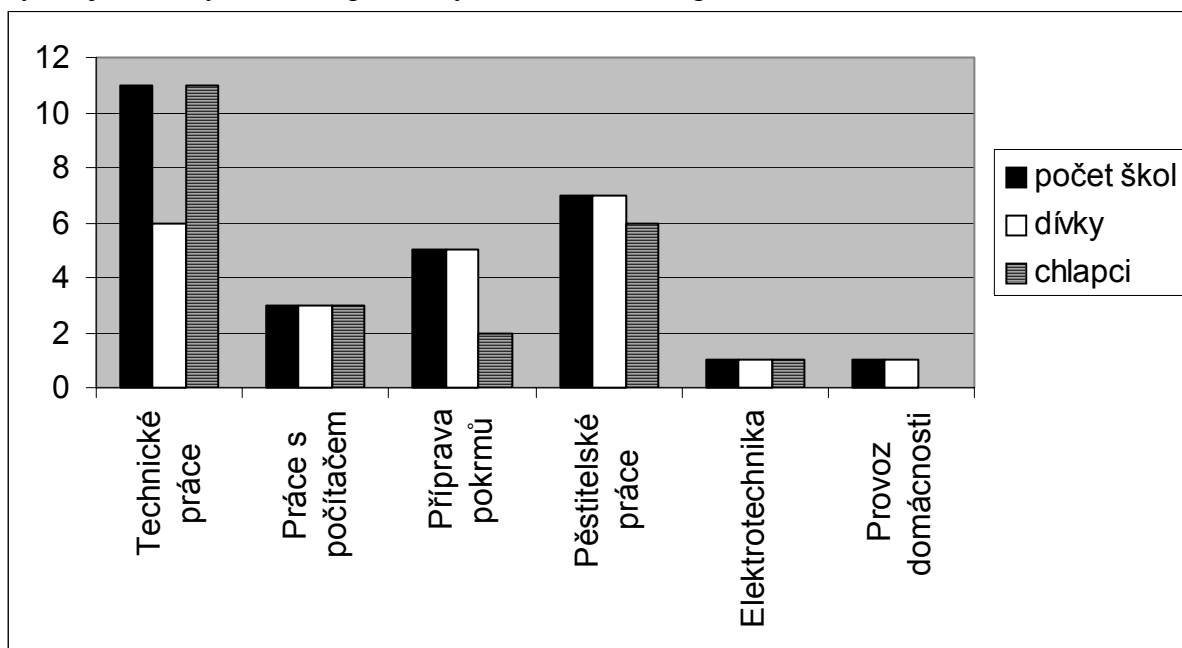
Graf vybavení školy speciálními učebnami pro výuku praktických činností

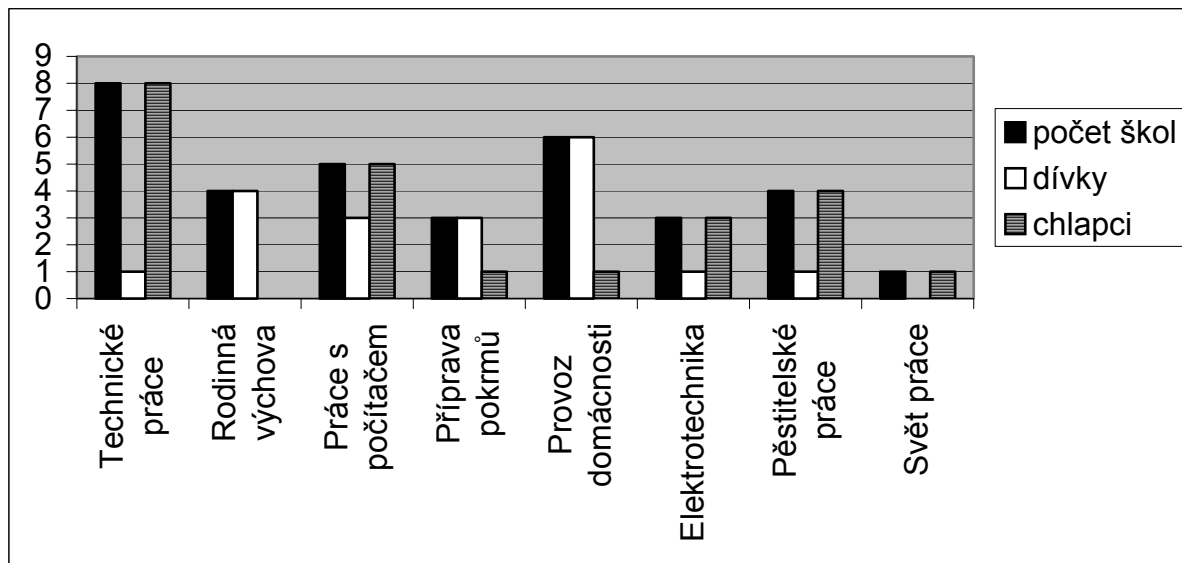
Výuka jednotlivých složek praktických činností u chlapců a dívek v 6. ročníku

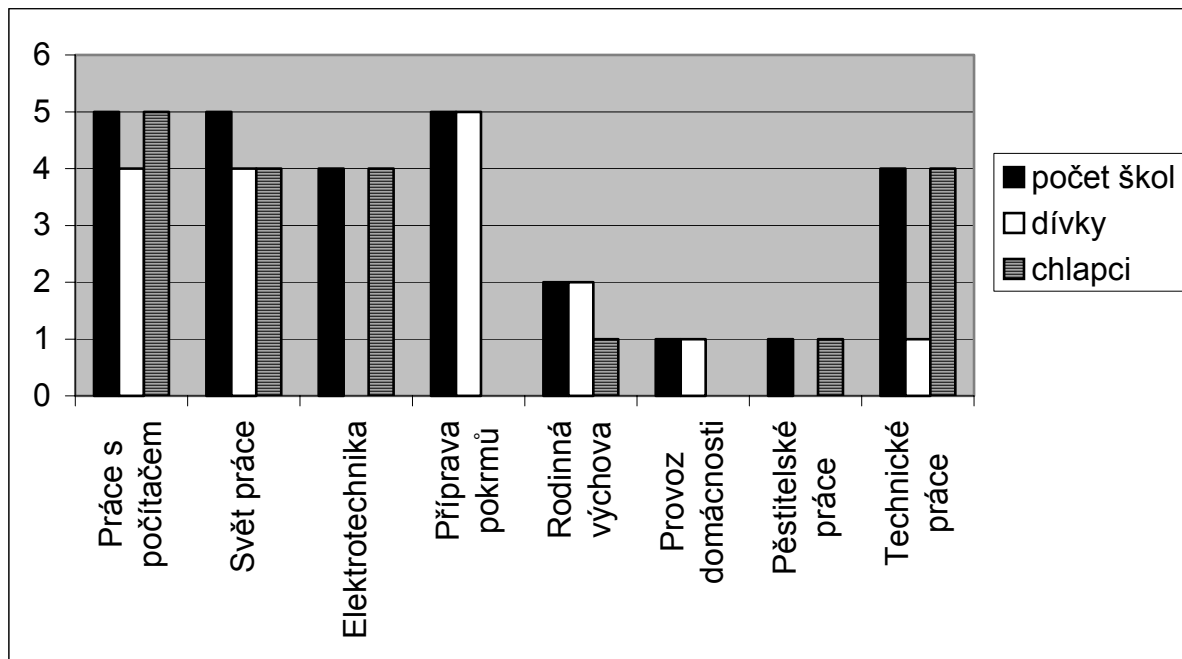
Výuka jednotlivých složek praktických činností u chlapců a dívek v 7. ročníku

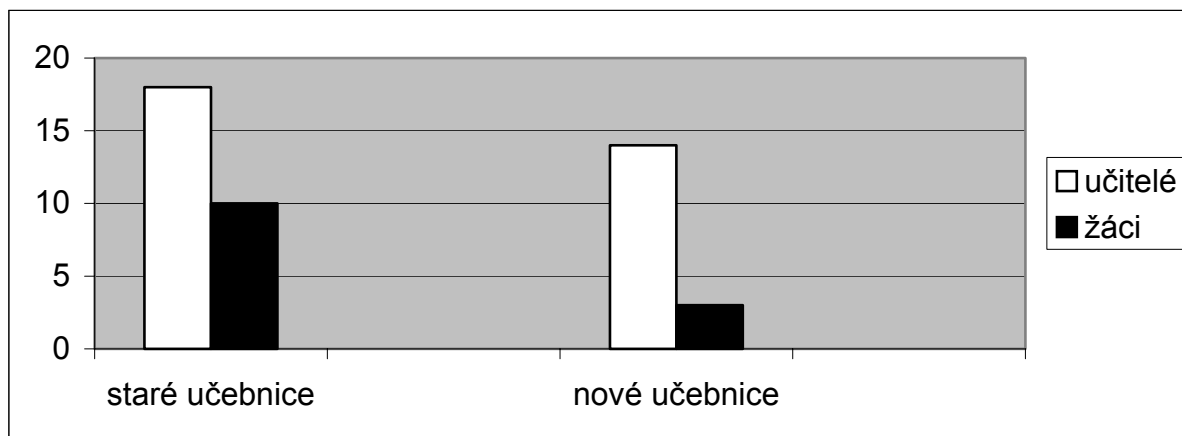
Výuka jednotlivých složek praktických činností u chlapců a dívek v 8. ročníku

Výuka jednotlivých složek praktických činností u chlapců a dívek v 9. ročníku

Používání starých a nových učebnic pro výuku

Výuka předmětu Praktické činnosti je pro ucelené vzdělání žáků velmi důležitá, pomáhá při rozhodování a výběru dalšího vzdělávání, pomáhá pochopit souvislosti složitého vztahu technika–člověk–společnost. V novém Rámcovém vzdělávacím programu jsou všechny původní složky praktických činností zachovány a co je hlavní, je zde uvedeno, že jsou opravdu určeny *všem* žákům. Otázkou zůstává, kdo zajistí materiální i lidské podmínky pro naplnění cílů tohoto programu.